

**ФУНДАМЕНТАЛ ВА
КЛИНИК ТИББИЁТ
АХБОРОТНОМАСИ**

**BULLETIN OF FUNDAMENTAL
AND CLINIC MEDICINE**

2025, №3 (17)

МИНИСТЕРСТВО ЗДРАВООХРАНЕНИЯ
РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН

**BULLETIN OF FUNDAMENTAL
AND CLINIC MEDICINE**
**ФУНДАМЕНТАЛ ВА КЛИНИК
ТИББИЁТ АХБОРОТНОМАСИ**
**ВЕСТНИК ФУНДАМЕНТАЛЬНОЙ И
КЛИНИЧЕСКОЙ МЕДИЦИНЫ**

Научный журнал по фундаментальным и клиническим
проблемам медицины
основан в 2022 году

Бухарским государственным медицинским институтом
имени Абу Али ибн Сино
выходит один раз в 2 месяца

Главный редактор – Ш.Ж. ТЕШАЕВ

Редакционная коллегия:

*С.С. Давлатов (зам. главного редактора),
Р.Р. Баймурадов (ответственный секретарь),
М.М. Амонов, Г.Ж. Жарилкасинова,
А.Ш. Иноятов, Д.А. Хасанова, Е.А. Харибова,
Ш.Т. Уроков, Б.З. Хамдамов*

*Учредитель Бухарский государственный
медицинский институт имени Абу Али ибн Сино*

2025, № 3 (17)

Адрес редакции:

Республика Узбекистан, 200100, г.
Бухара, ул. Гиждуванская, 23.

Телефон (99865) 223-00-50

Факс (99866) 223-00-50

Сайт <https://bsmi.uz/journals/fundamental-va-klinik-tibbiyot-ahborotnomasi/>

e-mail baymuradovravshan@gmail.com

О журнале

*Журнал зарегистрирован
в Управлении печати и информации
Бухарской области
№ 1640 от 28 мая 2022 года.*

*Журнал внесен в список
утвержденный приказом № 370/6
от 8 мая 2025 года реестром ВАК
в раздел медицинских наук.*

Редакционный совет:

Абдурахманов Д.Ш.	(Самарканд)
Абдурахманов М.М.	(Бухара)
Баландина И.А.	(Россия)
Бахронов Ж.Ж.	(Бухара)
Бернс С.А.	(Россия)
Газиев К.У.	(Бухара)
Деев Р.В.	(Россия)
Ихтиярова Г.А.	(Бухара)
Казакова Н.Н.	(Бухара)
Калашникова С.А.	(Россия)
Каримова Н.Н.	(Бухара)
Курбонов С.С.	(Таджикистан)
Маматов С.М.	(Кыргызстан)
Мамедов У.С.	(Бухара)
Мирзоева М.Р.	(Бухара)
Миршарапов У.М.	(Ташкент)
Набиева У.П.	(Ташкент)
Наврузов Р.Р.	(Бухара)
Нуралиев Н.А.	(Бухара)
Орипов Ф.С.	(Самарканд)
Раупов Ф.С.	(Бухара)
Рахмонов К.Э.	(Самарканд)
Рахметов Н.Р.	(Казахстан)
Удочкина Л.А.	(Россия)
Хамдамова М.Т.	(Бухара)
Ходжаева Д.Т.	(Бухара)
Худойбердиев Д.К.	(Бухара)

МУНДАРИЖА // СОДЕРЖАНИЕ // CONTENTS

Амонов Ш.Б., Бахронов Ж.Дж. Сут беи саратон касаллиги кимётерапияси ва коррекциясида каламушлар терисининг морфологияси	10	Amonov Sh.B., Bakhronov J.Dj. Skin morphology in rats under chemotherapy and correction of breast cancer
Алимова Ш.Ш., Сохибова З.Р. Методы визуализации субклинического атеросклероза и их значение в стратификации сердечно-сосудистого риска	19	Alimova Sh.Sh., Sokhibova Z.R. Methods of visualization of subclinical atherosclerosis and their importance in stratification of cardiovascular risk
Ашурова Н.Г. Ўсмир қизлар ҳайз функцияси бузилишларида Д витамини ва микроэлементлар танқислигининг роли ва коррекциялаш усуллари	23	Ashurova N.G. The role of D vitamin and microelements deficiency in menstrual function disorders in adolescent girls and their correction methods
Агабабян Л.Р., Ахмедова А.Т. Дистанционный мониторинг артериального давления в акушерстве: опыт и перспективы профилактики осложнений	30	Agababayan L.R., Akhmedova A.T. Remote blood pressure monitoring in obstetrics: experiences and prospects for complication prevention
Алимова Н.П., Хасанова Д.А. Сравнительная оценка морфометрических параметров гипертрофированной глоточной миндалины возрастном аспекте	37	Alimova N.P., Khasanova D.A. Comparative assessment of morphometric parameters of hypertrophying pharyngeal tonsils in age aspect
Абдумаджидов Х.А., Буранов Х.Ж., Уроков Ш.Т. Юрак хавфли ўсмаларининг диагностикаси ва хирургик даволаниши	43	Abdumadjidov Kh.A., Buranov Kh.J., Urakov Sh.T. The diagnosis and surgical treatment of the malignant heart tumors
Axmadova M.A. Ko'krak bezi saratoni diagnostikasida ultratovush tekshiruvining asosiy jihatlari	48	Akhmadova M.A. Key aspects of ultrasound in the diagnosis of breast cancer
Berdiyaro Sh.Sh., Najmiddinova N.K., Abdumannonova M.O. Bronxial astma bilan og'rigan bemorlarni reabilitatsiya qilishda interleykinlarning ahamiyati	51	Berdiyaro Sh.Sh., Najmiddinova N.K., Abdumannonova M.O. The importance of interleukins in the rehabilitation of patients with bronchial asthma
Bahodirov B.Sh. Dismetabolik nefropatiyasi bo'lgan bolalarda siydik yo'llari infeksiyasi kechish xususiyatlari	57	Bahodirov B.Sh. Features of urinary tract infection progression in children with dysmetabolic nephropathy
Бахронов Ж.Ж., Тухтамуродова А.Ш. Каламушларда саратон касаллигида кимётерапия қўлланилганда нефронларда морфологик кўрсаткичларини ўзгариши	60	Bahronov J.J., Tukhtamurodova A.SH. Changes in morphological parameters in nephrons using chemotherapy for cancer diseases in rats
Бекмуродова М.Р., Даминов Ф.А. Оценка психоэмоционального состояния у пожилых пациентов с ожогами: влияние психоэмоциональной поддержки на исход лечения	65	Bekmurodova M.R., Daminov F.A. Assessment of psychoemotional state in elderly patients with burns: the impact of psychoemotional support on treatment outcomes
Berdiyaro Sh.Sh., Najmiddinova N.K., Raxmatov J.A., Norboyeva N.A., Xolboyeva D.Z. Bolalarda temir yetishmasligi anemiyasining zamonaviy laborator diagnostika tamoyillari	69	Berdiyaro Sh.Sh., Najmiddinova N.K., Raxmatov J.A., Norboyeva N.A., Kholboyeva D.Z. Principles of modern laboratory diagnostics of iron deficiency anemia in children
Бахронов Б.Б., Наврузов Р.Р. Использование биостимуляторов для коррекции морфофункциональных нарушений пищевода крыс при токсическом воздействии угарного газа	72	Bakhronov B.B., Navruzov R.R. Use of biostimulants for the correction of morphofunctional disorders of the esophagus in rats under the toxic influence of carbon monoxide

DISMETABOLIK NEFROPATIIYASI BO'LGAN BOLALARDA SIYDIK YO'LLARI INFEKSIYASI KECHISH XUSUSIYATLARI

Bahodirov B.Sh.

Abu Ali ibn Sino nomidagi Buxoro davlat tibbiyot instituti, Buxoro sh., O'zbekiston
bahodirov.behrux@bsmi.uz

Rezyume. Ushbu tadqiqotning maqsadi dismetabolik nefropatiyasi bo'lgan bolalarda siydik yo'llari infeksiyasining klinik xususiyatlarini aniqlash, shuningdek, siydik yo'llari infeksiyasi va dismetabolik nefropatiya o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni statistik tahlil qilishdir. Chi-kvadrat testi va Spearman korrelyatsiyasi yordamida bu bog'liqlikning ahamiyati aniqlanadi.

Kalit so'zlar: dismetabolik nefropatiya, siydik yo'llari infeksiyasi, bolalar, Chi-kvadrat testi, Spearman korrelyatsiyasi, statistik tahlil, buyrak patologiyasi, pediatriya.

FEATURES OF URINARY TRACT INFECTION PROGRESSION IN CHILDREN WITH DYSMETABOLIC NEPHROPATHY

Bahodirov B.Sh.

Bukhara State Medical Institute named after Abu Ali ibn Sina, Bukhara, Uzbekistan
bahodirov.behrux@bsmi.uz

Resume. The aim of this study is to identify the clinical features of urinary tract infection in children with dysmetabolic nephropathy and to statistically analyze the relationship between urinary tract infection and dysmetabolic nephropathy. The significance of this relationship is determined using the Chi-square test and Spearman correlation.

Keywords: dysmetabolic nephropathy, urinary tract infection, children, Chi-square test, Spearman correlation, statistical analysis, kidney pathology, pediatrics.

ОСОБЕННОСТИ ТЕЧЕНИЯ ИНФЕКЦИИ МОЧЕВЫХ ПУТЕЙ У ДЕТЕЙ С ДИСМЕТАБОЛИЧЕСКОЙ НЕФРОПАТИЕЙ

Баходиров Б.Ш.

Бухарский государственный медицинский институт имени Абу Али ибн Сины, г. Бухара, Узбекистан
bahodirov.behrux@bsmi.uz

Резюме. Целью данного исследования является выявление клинических особенностей инфекции мочевых путей у детей с дисметаболической нефропатией, а также статистический анализ взаимосвязи между инфекцией мочевых путей и дисметаболической нефропатией. Значимость данной взаимосвязи определяется с помощью критерия хи-квадрат и корреляции Спирмена.

Ключевые слова: дисметаболическая нефропатия, инфекция мочевых путей, дети, критерий хи-квадрат, корреляция Спирмена, статистический анализ, патология почек, педиатрия.

Dolzarbligi

Dismetabolik nefropatiya (DMN) yoki moddalar almashinuvi bilan bog'liq nefropatiya sindromi zamonaviy pediatriyada dolzarb va bahsli muammolardan biri hisoblanadi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, bugungi kunda buyraklardagi moddalar almashinuvi buzilishlari holatlari butun dunyo bo'ylab ortib bormoqda. Dismetabolik nefropatiyalar — bu turli etiologiya va patogenezga ega, moddalar almashinuvi buzilishi natijasida rivojlanadigan nefropatiyalar guruhidir. Moddalar almashinuvidagi buzilishlar buyraklarning funksional holati yoki nefronning turli tuzilmaviy elementlarida o'zgarishlarga olib keladi.

Shunday qilib, almashinuvga oid nefropatiyalar bolalar orasida siydik-tanosil tizimi kasalliklari tuzilmasining 27% dan 64% gacha ulushni tashkil qiladi. Pediatriya amaliyotida esa siydikdagi almashinuv buzilishlari sindromi deyarli har uchinchi bemorda birida uchraydi. Shuni alohida ta'kidlash lozimki, dismetabolik yoki almashinuv nefropatiyasi alohida nozologik birlik emas, balki sindromal holat bo'lib, turli etiologiya va patogenezli, ammo umumiy xususiyatga — moddalar almashinuvining buzilishi bilan bog'liq rivojlanishga ega bo'lgan nefropatiyalar guruhini o'z ichiga oladi. Bu holat siydikda kristallik cho'kma hosil bo'lishiga, natijada buyrak tuzilmalariga va siydik chiqarish tizimining boshqa darajalariga zarar yetishiga olib keladi.

Shuningdek, gipokineziya (harakat yetishmovchiligi) bolalarda dismetabolik nefropatiyalar yuzaga kelishi va rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillardan biri hisoblanadi. Gipodinamiyada asosiy patogenetik omil

— bu organizmda moddalar almashinuvining buzilishi boʻlib, u litogen (tosh hosil qiluvchi) moddalar shakllanishi va toʻplanishi bilan kechadi.

Bolalarda jismoniy faollikning pastligi odatda notoʻgʻri kun tartibi va oʻquv yuklamasining haddan tashqari koʻpligi bilan bogʻliq. Turli tadqiqotlar shuni koʻrsatadiki, zamonaviy bolalar ochiq havoda kam (1 soatgacha) boʻlishadi, oz harakat qilishadi, kompyuter va televizor qarshisida koʻp vaqt (3 dan 6 soatgacha) oʻtkazishadi. Jismoniy faollikning pasayishi oʻsayotgan organizmga umumiy salbiy taʼsir koʻrsatadi: immunitetni pasaytiradi, ichak motorikasini sekinlashtiradi, suyak toʻqimasidagi moddalar almashinuvini buzadi, gavda tuzilmasi (osanka)ga salbiy taʼsir koʻrsatadi. Ushbu jarayonlar buyraklardagi moddalar almashinuviga patogenetik bogʻliq boʻlib, dismetabolik nefropatiyalarda ham salbiy rol oʻynaydi.

Metod va usullar

Tadqiqot dizayni: Tadqiqot tavsifiy retrospektiv dizaynda oʻtkazilgan boʻlib, Buxoro tuman tibbiyot birlashmasining "Bolalar boʻlimi"da 20 nafar dismetabolik nefropatiyasi boʻlgan bolalar ishtirok etgan. Bemorlar 2024-yilning yanvaridan dekabriga qadar tibbiy muassasaga yotqizilgan.

Demografik maʼlumotlar: Tadqiqotda ishtirok etgan bolalar orasida 12 nafar (60%) oʻgʻil bola va 8 nafar (40%) qiz bola boʻlgan. Ularning yoshi 3 yoshdan 14 yoshgacha boʻlgan.

Statistik tahlil: Chi-kvadrat (χ^2) testi: Siydik yoʻllari infeksiyasining tarqalishi va dismetabolik nefropatiya oʻrtasidagi bogʻliqlikni aniqlash uchun Chi-kvadrat testi oʻtkazilgan.

Spearman korrelyatsiyasi: Dismetabolik nefropatiya darajasi va siydik yoʻllari infeksiyasi ogʻirligi oʻrtasidagi bogʻliqlikni aniqlash uchun Spearman korrelyatsiyasi qoʻllanilgan.

Tahlil dasturi: Maʼlumotlar SPSS 25.0 dasturida tahlil qilingan.

Natijalar

Chi-kvadrat (χ^2) testi natijalari: Chi-kvadrat testi yordamida dismetabolik nefropatiya va siydik yoʻllari infeksiyasining oʻrtasidagi bogʻliqlik tekshirildi.

$\chi^2 = 6.5, p = 0.011 (p < 0.05).$

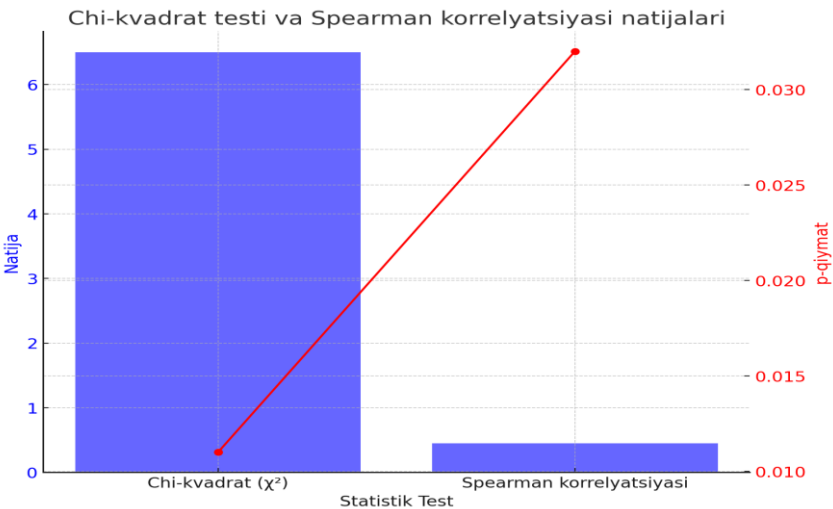
Bu natija siydik yoʻllari infeksiyasining dismetabolik nefropatiya bilan statistik jihatdan ahamiyatli bogʻliqligini koʻrsatadi.

Spearman korrelyatsiyasi natijalari: Spearman korrelyatsiyasi yordamida dismetabolik nefropatiya ogʻirligi va siydik yoʻllari infeksiyasi darajasi orasidagi oʻzaro bogʻliqlik aniqlanishi kerak edi.

$r_s = 0.45, p = 0.032 (p < 0.05).$

Bu natija dismetabolik nefropatiyaning ogʻirligi va siydik yoʻllari infeksiyasining ogʻirligi oʻrtasida oʻrtacha ijobiy korrelyatsiyaning mavjudligini koʻrsatadi.

Statistik Test	Natija	P-qiymat	Izoh
Chi-kvadrat (χ^2) testi	$\chi^2 = 6.5$	$p = 0.011$	Siydik yoʻllari infeksiyasi va dismetabolik nefropatiya oʻrtasida ahamiyatli bogʻliqlik mavjud.
Spearman korrelyatsiyasi	$r_s = 0.45$	$p = 0.032$	Dismetabolik nefropatiyaning ogʻirligi va siydik yoʻllari infeksiyasi darajasi oʻrtasida oʻrtacha ijobiy korrelyatsiya mavjud.

Birinchi oʻq (koʻk rang) Chi-kvadrat testi va Spearman korrelyatsiyasining natijalarini, ikkinchi oʻq (qizil rang) esa ularning p-qiymatlarini koʻrsatadi. Bu diagramma natijalarni taqqoslashda yordam beradi.

Tahlil va muhokama

Chi-kvadrat testi: Siydik yo'llari infeksiyasi va dismetabolik nefropatiya o'rtasidagi bog'liqlikni ko'rsatadi. p-qiymati 0.05 dan kichik bo'lsa, natija statistik jihatdan ahamiyatli hisoblanadi.

Spearman korrelyatsiyasi: Bu korrelyatsiya siydik yo'llari infeksiyasining og'irligi va dismetabolik nefropatiya og'irligi o'rtasidagi bog'liqlikni o'lchaydi. p-qiymati 0.05 dan kichik bo'lsa, korrelyatsiya statistik jihatdan ahamiyatli hisoblanadi.

Tadqiqot natijalari dismetabolik nefropatiyasi bo'lgan bolalarda siydik yo'llari infeksiyasining yuqori tarqalishini va bu ikki holat o'rtasidagi statistik jihatdan ahamiyatli bog'liqlikni ko'rsatadi. Chi-kvadrat testi va Spearman korrelyatsiyasi yordamida aniqlangan bog'liqlik bolalarda dismetabolik holatning og'irligi siydik yo'llari infeksiyasining kechish xususiyatlariga bevosita ta'sir qilishini tasdiqlaydi. Buning natijasida dismetabolik nefropatiyasi bo'lgan bolalarda siydik yo'llari infeksiyasining rivojlanish ehtimoli oshadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, dismetabolik nefropatiyasi bo'lgan bolalar siydik yo'llari infeksiyalariga nisbatan yuqori sezgirlikka ega. Siydik yo'llari infeksiyasining og'irligi dismetabolik nefropatiyaning darajasi bilan o'zaro bog'liq bo'lishi mumkin, bu esa davolash va profilaktik choralarini belgilashda ahamiyatlidir.

Xulosa

Dismetabolik nefropatiyasi bo'lgan bolalarda siydik yo'llari infeksiyasi kechishining xususiyatlari va kasalliklar orasidagi bog'liqlik haqida ma'lumotlar keltirildi.

Chi-kvadrat testi va Spearman korrelyatsiyasi yordamida siydik yo'llari infeksiyasining dismetabolik nefropatiya bilan bog'liqligi isbotlandi.

Ushbu ma'lumotlar bolalar nefrologiyasi va siydik yo'llari infeksiyasi bo'yicha davolash va profilaktika tadbirlarini yaxshilashda foydalidir.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Юрьева Э. А. и др. Дисметаболическая нефропатия у детей с наследственной дисплазией соединительной ткани //Российский вестник перинатологии и педиатрии. – 2020. – Т. 65. – №. 1. – С. 71-76.
2. Малоч А. В., Куликова Е. Г., Юрасова Ю. Б. Дисметаболические нефропатии в практике педиатра //Лечащий врач. – 2019. – №. 1. – С. 34.
3. Каримова Б. Клинико-лабораторные особенности текущего уратная нефропатия у детей //Наука 21 века: общество и цифровизация. – 2021. – Т. 1. – №. 02. – С. 87-89.
4. Рузикулов Н. Ё., Абдурасулов Ф. П., Эргашев А. Х. Профилактика уратных нефропатий у детей //Вопросы науки и образования. – 2020. – №. 22 (106). – С. 65-72.
5. Дильмурадова К. Р., Саидмурадова Р. ПРИНЦИПЫ РЕНОПРОФИЛАКТИКИ У ДЕТЕЙ С НЕФРОПАТИЯМИ //INTERNATIONAL SCIENTIFIC REVIEW OF THE PROBLEMS OF NATURAL SCIENCES AND MEDICINE. – 2020. – С. 11-21.